

SKICKA
IN
007!

GOD MORGON, BOND!
JAG HAR ETT JOBB ÄT
DEJI! DET GÄLLER
HASARDSPEL!

SÄ NI VILL
ATT JAG SKA
BLI SPE-
LARE?

JUST DET -
OCH INSATSER-
NA ÄR HÖGA!

DU SKA TILL
KASINOT I MONTE
CARLO!

SAARIVALTION SALAPOLIISISANKARIT

SALAISEN AGENTIN VUOSIKYMMEN OSA 2

1960-luku toi mukanaan Beatlesit, Carnaby Streetin, hipit, diskoteekit, koko svengaavan Lontoon - ja James Bondin. Vanhat viihdetotumukset jäivät uuden aallon jalokoihin. Enää ei ollut sijaa piippua poltteleville klubimiehille ja muille harrastelijadekkareille. Kaivattiin rajumpaa ja iskevämpää viihdettä. Niinpä sarjakuvienkin alueella tapahtui mullistuksia. Sotaseikkaillut työnsivät dekkari-sarjat pois korkeajännitys-sarjasta ja sellaisten best seller-kirjailijoiden kuin Ian Fleming, Len Deighton ja John Le-Carré myötä uuden tyylin agenttisankari astui näyttämölle, ennen pitkää myös sarjakuvissa.

Agenttisarjathan ovat oikeastaan aivan eri asia kuin varsinaiset dekkarisarjat, mutta molemmilla on niin paljon yhtäläisyyksiä, että James Bondia ja kumppaneita ei ole syytä jättää täysin pois tämänkään katsauksen piiristä.

Sellaisetkin tyypilliset dekkari-sankarit kuin Buck Ryan ja Paul Temple joutuivat aina silloin tällöin mukaan kansainväliseen poliittiseen peliin ja toisaalta James Bond ja Modesty Blaise usein selvittävät aivan tavallisen salapoliiisin alaan kuuluvia rikoksia.

Sarjakuvaversio James Bondista ilmestyi Lontoon Daily Express-lehteen jo vuonna 1957, viittisen vuotta ennen Bond-elokuvien läpimurtoa. Alkuvuosien tarinat pohjautuivat kaikki Flemingin kirjoihin ja kovakouraisesti toteutettuina tiivistelminä jättivät tietysti paljon toivomisen varaa yksityiskohtien, tunnelman ja jännityksen kehittelyn puolesta, varsinkin kun piirtäjä John McLuskey tuntui olevan melko kömpelö ja kokematon sarjakuvailmaisun alalla.

Bond-sarjakuva lopetettiinkin 1963, kun kaikki siihen mennessä ilmestyneet kirjat oli käsitelty. 1964-se kuitenkin herätettiin

uudelleen eloon tuorein taiteilijavoimin, joilla tuntuikin olevan edeltäjiään parempi ote asiaan. Käsikirjoitukset laati nyt James Lawrence, jolla oli jo kokemusta amerikkalaisten klassikoitten (Kapteeni Easy, Joe Palooka, Buck Rogers) parissa työskentelystä. Tehtyään ensin onnistuneen käsikirjoituksen Flemingin alkuperäis-tarinaa James Bond ja kultainen ase, sai hän määräykse alkaa itse laatia uusia 007-tarinoita.

Piirtäjänä hänellä oli Yaroslav "Larry" Horak, Australiassa asuva venäläis-tsekkiläistä syntyperää oleva taiteilija, joka heti ensimmäisessä Bond-sarjassaan osoitti löytäneensä juuri tällaisiin agenttisarjoihin sopivan joustavan ja iskevän piirrostyylin. Horakin omaleimainen viivankäyttö vaatii kylläkin tavallista paremman painojäljen.

Vuosien varrella taiteilijapari on ehkä hieman päässyt väsähtämään,

EHKÄ ODOTATTE
OMASSA
ASUNOSSAN-
NE?

TIEDÄN MIEN
VAIKEUDET!
OLETTEKO
POLIISI?
HENKIVARTI-
JA?

NÄSTÄ KURVA SVÄNGER
BOND PLOTSLIGT AV
VÄGEN ...

Salaisen agentin kolme heikkoutta: Vodka Martini turkkilaiset savukkeet ja vaaleaveriköt. (Horak)

007 valmistautuu toimimaan (Horak).

JAG KOMMER
HONOM INTE
IN PÅ LIVET ...
JAG FÅR
FÖRSÖKA EN
BLUFF!

Peter O'Donnellin ja Jim Holdawayn Modesty Blaise.

007

mutta on joka tapauksessa onnistunut pitämään sarjan elossa ja kyennyt aina silloin tällöin väläyttämään oikeata leijonankynttään juonenkehittelyssä ja sen omaperäisessä kuvituksessa. Suomessa James Bond-sarja meni vuosina 1965-1971 Uudessa Suomessa (vain McLuskeyn töitä) ja sitä on julkaistu myös omassa sarjakuvalehdessään 1966 ja jälleen vuodesta 1975 lähtien.

1960-luvun aikana alkoi, suurelta osalta juuri James Bondin vaikutuksesta, ilmestyä myös kioski-kirjallisuuteen yhä enemmän kaikenkarvaisia agenttisankareita. Tästä sarjakuvatuotannon väkivaltaisesta ja persoonattomasta alakasvillisuudesta puuttui kuitenkin täysin 50-luvun korkeajännitys-sarjan primitiivinen viehätys.

Naispuolisten vainukoirien vallankumous

Englantilaisille sanomalehtisar-

jakuville on aina ollut ominaista naishahmojen suurempi valovoima miehiin verrattuna. Klassinen esimerkki on tietysti jälleen meille suomalaisillekin tuttu "strippari-tyttö" Jenni, mutta jo Buck Ryan-sarjakuvassakin salaperäinen ja

paheellinen Twilight oli loppujen lopuksi mieleenjäävämpi hahmo kuin itse sankari. 1960-luvun loppupuolella tämä naisten esiinmarssi tuli entisestäänkin korostuneemmaksi. Eikä syynä ollut varmaankaan pelkästään naisten vapautusliike, vaan ehkä yksinkertaisesti se,

että sanomalehdet ovat Englannissa perinteisesti suunnatut enemmän mieslukijoille. Sen puolesta puhuvat myös monet filmitähtösten ja missikilpailujen osanottajien kuvat, joita eräät englantilaiset sanomalehdet ahkerasti harrastavat. Ehkäpä yksi syy on myös se, että eräät parhaista englantilai-

sista piirtäjistä tuntuvat olevan parhaimmillaan juuri naishahmojen kuvaajina.

Niinpä ei ollut lainkaan ihme, että James Bondkin ennen pitkää sai itselleen naispuolisen kilpailijan, Modesty Blaisen, joka tosin kirjojen ja elokuvien alueella ei ole koskaan onnistunut yltämään 007:n suosioon, mutta joka sarjakuvasuosikkina on sen sijaan ajanut reippaasti jo ohikin.

Modesty Blaise näki päivänvalon v. 1963 Lontoon Evening Standard-iltalehdessä. Kirjailija Peter O'Donnell, joka aikaisemmin oli tehnyt käsikirjoituksia seikkailusarjakuviin (Garth, Tug Transom) sekä kirjoitellut romanttisia novelleja naistenlehtiin, yhdisti kokemuksensa ja loi yhdessä piirtäjä Jim Holdawayn kanssa ensimmäisen todellisen naispuolisen superdekkarin.

Espanjalaisen Romeron hemaiseva Modesty Blaise toiminnassa.

Vainukoirat.

John Burns on taitava väkivaltaisen toiminnan kuvittaja.

O'Donnell keksi Modestylle varsin erikoisen taustatarinan, jonka lähtökohhta oli sotavankileiri Kreikassa sodan viimeisinä kuukausina. Orvoksi jäänyt pikkutyttö pakeni sieltä ja vaelluksiltaan löytäytyi yhteen toisen karkurin, ystävällisen ja oppineen vanhuksen kanssa, joka antoi tyttölle nimeksi Modesty ja opetti hänelle kaikkea mahdollista maan ja taivaan väliltä. Sukunimen Blaise Modesty itse lainasi tunnetulta taikurilta Englannin varhaishistoriasta.

Vanhuksen kuoltua Modesty ajautui kansainvälisiin seikkailijoita sikisevään Tangeriin ja yleni siellä pian rulletinhoitajasta kansainvälisen rikollisverkoston pomoksi. Hän pelasti katuojasta Willie Garwin-nimisen lahjakkaan nuoren miehen ja yhdessä heistä tuli pian voittamaton pari niin lähitaistelun taidoissa kuin juonien pumomisessakin. Heidän suhteensa on aina ollut täysin platoninen ja Willie kutsuu yhä Modestya kunnioittavasti "prinsessaksi". Pari vetäytyi lopulta pois rikoksen maailmasta ja Modesty osti itselleen asunon Lontoosta Hyde Parkin viereltä. Willien taas ruvetessa isännöimään omistamaansa pubia Thamesin varrella. Tässä vaiheessa heidän elämänsä astui Sir Gerald Tarrant Englannin salaisesta palvelusta.

Hän tarvitsi alamaailman asiantuntijoita avukseen huumeliigan jäljityksessä ja näin Modestysta ja Williesta tuli salaisen palvelun uusi tehokas voimakaksikko.

Modestyn pääsy vanhoillisten englantilaisten sanomalehtien sivuille ei kuitenkaan ollut vailla esteitä. Sarja oli alunperin tarkoitettu Daily Expressille, mutta lehti koko perheen sanomalehtenä ei katsonut voivansa ottaa sarjakuvasivulleen naispuolista sankaritarta, jolla oli niin hämärä menneisyys. Evening Standard oli ennakkoluulottomampi eikä varmasti ole katonut, sillä tällä hetkellä Modesty Blaise on suosituin englantilainen sarjakuva maailmassa Andy Cappin (Lätsä) ohella. Se tunnetaan nyt jo noin 40 eri maassa aina Salvadorista Thaimaahan asti. Yhdysvalloissa kovaotteista sarjaa ensin vieroksuttiin, mutta nyt on sielläkin herännyt kiinnostus. Suomessakin Modesty tuki tunnetaan, vaikka sitä ovat täällä julkaisseet etupäässä vain maaseudun sanomalehdet. Ruotsissa Modestyn kurssi on erikoisen korkealla, onhan se ollut Agent X9-lehden kantava voima jo vuosikymmenen ajan.

Modestyn alkuperäinen piirtäjä oli etevä Jim Holdaway, jonka pik-kutarkka, mutta samalla joustava tyyli soveltui erikoisen hyvin tällaiseen toimintasarjaan. Yhteis-

työ O'Donnellin kanssa sujui myös harvinaisen kitkattomasti, olivathan miehet jo aikaisemmin tutustuneet toistensa työskentelytapoihin Romeo Brownia tehdessään. Holdaway kuitenkin kuoli yllättäen v. 1970 ja hänen jälkeensä piirsi sarjaa useita vuosia espanjalainen Romero taitavalla mutta edeltäjäänsä persoonattommalla tyyllillä.

Modestyn vaikutuksesta ilmestyi englantilaiseen Daily Sketch-lehteen 60-luvun puolivälissä yllättäen vielä yksi uusi perinteellisempää linjaakin noudattava dekkarisarjakuva, The Seekers, joka Suomessa tunnetaan nimellä Vainukoirat. Aivan kuten esikuvansaakin, tässäkin sarjassa oli kaksi päähenkilöä, miehekäs vaalea Jake Benedick sekä sievä tumma Susanne Dove. Pari työskenteli vanhemman naisen, Una Frostin johtamassa salapoliisitoimistossa ("Missing Persons Bureau"), jonka pääasiallisena tehtävänä oli kaivaa esiin kadonneita henkilöitä. Apuna heillä oli alkuajoina myös Duffy-niminen vanhahko mies.

Tämän Les Lilley'n ja myöhemmin Philip Douglasin kirjoittaman ja John M. Burns'n piirtämän sarjan sankaripari muistutti siis ulkonäöltään ja toverilliselta suhteeltaan Modestyä ja Willieä, mutta siihen yhtäläisyys päättyikin. Susan ja Jacob olivat jollain ta-

Bondilla oli Modesty Blaisen ohella toinenkin naispuolinen kilpailija, Frank Dickensin 008.

007

Susan ja Jake jahtaamassa rikollisia Sohon sokkeloissa.

valla inhimillisempiä. Vaikka oli-
vatkin lähitaistelueksperttejä,
käyttivät he harvemmin näitä tai-
tojaan, vaan selvittivät tilanteen
mieluummin nokkeluudellaan. He ei-
vät myöskään olleet niin mekaani-
sen erehtymättömiä kuin Modesty
ja Willie, vaan osasivat jopa las-
kea leikkiä omilla heikkouksillaan.
Sarjassa oli myös tavallista rea-
listisempi sävy. Siinä liikuttiin
usein varsin arkisella tasolla ta-
vallisten kuolevaisten joukossa.
Kuitenkaan sarja ei ollut paikal-
laan polkeva, vaan tekijät osasi-
vat sijoittaa viimeisiin ruutuihin
pikku yllätyksiä ja jännitysmoment-
teja.

Sarjan piirtäjä John Burns ei
ollut saanut sen kummempaa muodol-
lista taiteellista koulutusta,
mutta oli Jim Holdawayn ja muiden
esikuviansa töitä tutkimalla on-
nistunut kehittämään itsestään
erittäin pätevän väkivaltaisten
toimintajaksojen kuvaajan. Samalla
hänen tyyliinsä oli kuitenkin jol-
lain tavalla Holdawayta selkeä-
mpi ja pehmeämpi. Runsa sivelti-
men käyttö antoi muuten yksityis-
kohtaiselle sarjalle viehättävän
rennon sävyn. Burns, kuten Holda-
waykin, oli parhaimmillaan nais-
pahmojen kuvaajana. Paljasta pin-
taa olikin sarjassa paljon tarjot-
la sillä sankaritar Susanne Dove
ei käyttänyt lainkaan alusvaat-
teita ja tukalissa paikoissa hän

joutui usein heittämään vaatteet
yltään lähtiessään ryömimään,
kiipeämään tai uimaan. Ei ihme,
että tässäkin sarjassa sankaritar
veti selvästi pitemmän korren.
Vaikka Jake Benedictiä yritettiin
tarjota jonkinlaisena Romeona,
oli hän kuitenkin vain melko valju
joskin tehokas taustatuki seksik-
kähille Susannelle.

Kuten Buck Ryanin aikanaan,
onnistui Vainukoirienkin silloin
tällöin terävästi valottaa englan-
tilaisen yhteiskunnan epäkohtia.
Sarjan hillitty väkivalta ja tyyli-
käs seksi ei kuitenkaan tehonnut
lukijoihin yhtä hyvin kuin Modesty
Blaisen suoraviivaisempi iskeyvyys.
Niinpä Vainukoirista ei tullut kov-
in pitkäikäistä, sarja lopetat-
tiin jo v. 1973.

Samalla tuntui englantilainen
salapoliisisarja muutenkin ajautu-
neen tiensä päähän. Maan sanoma-
lehdet ovat viime vuosina olleet
taloudellisissa vaikeuksissa. Toi-
set ovat saaneet uuden omistajan,
jotkut lehdet ovat yhtyneet ja
monien on täytynyt yksinkertaisesti
lopettaa ilmestymisensä. Täl-
lainen epävarmuus ei juuri rohkaise
jatkosarjojen piirtäjiä. Vaikka
eräistä vanhoista klassikoista
onkin lähinnä Ruotsissa, Italias-
sa ja USA:ssa viime aikoina jul-
kaistu uusintapainoksia, ei ussia
yrittäjiä ole viime aikoina juuri
ilmestynyt englantilaisiin sanoma-

lehtiin. Vanhoista suosikeista
Modesty Blaise tosin jatkaa edel-
leen hyvässä myötätuulussa. Peter
O'Donnellin mielikuvitus tuntuu
yhtä ehtymättömältä kuin ennenkin,
mutta pätevän piirtäjän löytäminen
sarjalle tuntuu sen sijaan tuotta-
van vaikeuksia. Uusimpana yrittä-
jänä on Neville Colvin. Välillä
piirsi myös John Burns pari hyvää
episodia, mutta omistautui sitten
omalle uudelle sarjalleen Smithiel-
le, joka tuli Evening News-lehteen
viime vuonna Paul Templen vanhalle
paikalle. Tämä vakoilujuttu, johon
on käsikirjoituksen laatinut tun-
nettu lehtimieskirjailija Brian
Freemantle, onkin oikeastaan ainoa
uusi tulokas brittiläisten dekkari-
sarjojen maailmaan viime vuosina.

Lisäksi Englannissa vaikuttaa
sama ilmiö kuin muuallakin maail-
massa: yleisö ei enää jaksaa seura-
ta jatkuvajuonisia sarjakuvia sa-
nomalehdistään, koska TV on to-
tuttanut heidät lyhyisiin yhdellä
istumalla ratkeaviin tarinoin.
Tosin televisiosarjojen suosituista
dekkarihahmoista tehdään myös
aina silloin tällöin Englannissa
sarjakuvaversioita, mutta ne ovat
yleensä kovin lyhytikäisiä ja elä-
vät vain halvoissa lastenlehdissä.

Englantilaisen sarjakuvadekkari-
n on käynyt kuten amerikkalaisen
sarjakuvacowboyn; heittä tapaa enää
vain ranskalaisissa albumeissa
ja italialaisissa kioskilähdissä.

Pekka Tuliara

